

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง ทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของชาติ

พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๗๐

โดยที่การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งการมีทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของชาติจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการสร้างงานวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งค้นหาคำตอบสำหรับการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน ป้องกัน เตรียมความพร้อม และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และประกอบการพิจารณาให้ทุนวิจัยสำหรับหน่วยงานที่มีภารกิจในการให้ทุนวิจัยเพื่อนำการศึกษาของประเทศไทยไปสู่เป้าหมายเดียวกัน จึงเปรียบเสมือนเป็นเข็มทิศที่ชี้ให้เห็นถึงเส้นทางและกรอบแนวทางการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๗๐ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศมีทิศทางการวิจัยและการวิจัยทางการศึกษาร่วมกัน อันจะส่งผลให้เกิดการวิจัยที่มีพลังร่วม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกอบกับมติคณะกรรมการสภาการศึกษาในการประชุมสภาการศึกษาครั้งที่ ๔/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๗ และมติคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘ จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในประกาศนี้

“ทิศทางการวิจัยทางการศึกษา” หมายความว่า แนวทางการวิจัยทางการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามประเด็นที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาหรือการพัฒนาประเทศ

“การพัฒนาการศึกษา” หมายความว่า การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้และการเรียนการสอนอันทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

“การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา” หมายความว่า การศึกษาค้นหาความรู้ ความจริง แนวคิด วิธีการ และนวัตกรรมการศึกษา เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

“การเรียนรู้ตลอดชีวิต” หมายความว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตลอดชีวิต ครอบคลุมทั้งการเรียนรู้ในระบบ (Formal Learning) การเรียนรู้นอกระบบ (Non-formal Learning) และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Informal Learning) เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณค่าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต การทำงาน และการพัฒนาตนเองในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

“การศึกษาที่มีคุณภาพ” หมายความว่า การศึกษาในทุกระดับที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ การเข้าถึง (Accessibility) เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง (Relevance) การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Effective Teaching) และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนในการนำไปใช้ในชีวิตจริง

“ความเสมอภาค - ลดความเหลื่อมล้ำ” หมายความว่า แนวคิดที่มุ่งให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ลดปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างทางเพศ วัฒนธรรม หรือภูมิศาสตร์ เพื่อให้เกิดสังคมที่มีความยุติธรรมและลดความแตกต่างในโอกาสทางการศึกษา

“การพัฒนาทักษะที่จำเป็น และการ Re-Skills/Up-Skills ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน” หมายความว่า กระบวนการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงการพัฒนาทักษะใหม่ (Re-Skills) หรือการยกระดับทักษะเดิม (Up-Skills) เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน เทคโนโลยี และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา/การเรียนรู้” หมายความว่า การใช้เครื่องมือ เทคโนโลยีดิจิทัล และระบบสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการศึกษา การสร้างสื่อการสอน การประเมินผล รวมถึงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

“การศึกษาเพื่อสังคมสีเขียว” หมายความว่า แนวทางการศึกษาและหลักสูตรที่ส่งเสริมความรู้ ทักษะและจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change)

“ประสิทธิภาพทางการศึกษา” หมายความว่า ระดับความสามารถของระบบการศึกษาในการบรรลุผลตามเป้าหมาย ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การจัดการทรัพยากร การสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในภาพรวม

“ความเป็นพลเมืองและพลโลก” หมายความว่า การพัฒนาความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบในชุมชน ประเทศ และโลก ส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม สิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

ข้อ ๒ ทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๗๐ มุ่งส่งเสริมให้มีการวิจัยใน ๘ ประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ประกอบด้วย ๑) การเรียนรู้ตลอดชีวิต ๒) การศึกษาที่มีคุณภาพ ๓) ความเสมอภาค - ลดความเหลื่อมล้ำ ๔) การพัฒนาทักษะที่จำเป็น

และการ Re-Skills /Up-Skills ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน ๕) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา/ การเรียนรู้ ๖) การศึกษาเพื่อสังคมสีเขียว ๗) ประสิทธิภาพทางการศึกษา และ ๘) ความเป็นพลเมืองและพลโลก

ข้อ ๓ ประเด็นการวิจัยทางการศึกษาที่มุ่งส่งเสริม ๘ ประเด็น แบ่งเป็น ๔ ด้าน โดยครอบคลุมการวิจัยพื้นฐาน (Fundamental Research) และการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ (Emerging Research) ได้แก่

๓.๑ ด้านที่ ๑ การวิจัยเพื่อพัฒนาแนวคิด ระบบ โครงสร้าง และการจัดการศึกษา ที่รองรับและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งในมิติสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และการเมืองการปกครอง มีเป้าหมายให้เกิดองค์ความรู้หรือข้อเสนอใหม่ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ให้รองรับและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทุกมิติ และมีระบบนิเวศทางการศึกษา (Ecosystem) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

(ก) การเรียนรู้ตลอดชีวิต ตัวอย่างการวิจัยพื้นฐาน เช่น ระบบส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้ตลอดชีวิต ระบบการศึกษาแบบไร้รอยต่อ เครดิตแบงก์ สภาพแวดล้อม และนิเวศการเรียนรู้ เป็นต้น และตัวอย่างการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น คุณวุฒิฉบับย่อย (Micro-Credential) Micro-learning Nano degrees Learning City และ Co-learning Spaces เป็นต้น

(ข) การศึกษาเพื่อสังคมสีเขียว ตัวอย่างการวิจัยพื้นฐาน เช่น นโยบาย การศึกษาสีเขียว การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อสังคมสีเขียว และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติและทักษะที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และตัวอย่างการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น นวัตกรรมด้านหลักสูตร สื่อ และการจัดการเรียนการสอนเพื่อสังคมสีเขียว เป็นต้น

๓.๒ ด้านที่ ๒ การวิจัยเพื่อกำหนดระบบการผลิตและพัฒนาทักษะกำลังคน ผู้เรียน และบุคลากรทางการศึกษาที่มุ่งสู่การยกระดับผลิตภาพโดยรวมของประเทศ มีเป้าหมายให้เกิดองค์ ความรู้หรือข้อเสนอใหม่ที่ใช้ในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนทุกช่วงวัย รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษา ทุกประเภท ที่เพียงพอในการยกระดับผลิตภาพโดยรวมของประเทศ ได้แก่

(ก) การพัฒนาทักษะที่จำเป็น และการ Re-skills/Up-skills ที่สอดคล้องกับ ความต้องการของตลาดแรงงาน ตัวอย่างการวิจัยพื้นฐาน เช่น ทักษะในอนาคตที่ประเทศมีความ ต้องการเพื่อสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทักษะที่จำเป็น โดยเฉพาะทักษะพื้นฐาน (อาทิ การอ่าน) ระบบการส่งต่อและเชื่อมโยงในการพัฒนาทักษะ ความท้าทายและโอกาสด้านทักษะที่สถานศึกษาเผชิญอยู่ ความท้าทาย และโอกาสด้านเงินทุน ระบบ และตลาดสำหรับการเพิ่มการมีส่วนร่วมในการศึกษา ด้านเทคนิค การฝึกงานอันเป็นการช่วยเพิ่มพูนและพัฒนาทักษะ การปรับหลักสูตรเพื่อมุ่งเน้นทักษะ และสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ และการเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียน ที่เชื่อมโยงกับการทำงาน เป็นต้น และตัวอย่างการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น นวัตกรรมระบบการ

Re-Skills และ Up-Skills ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ นวัตกรรมหลักสูตร และการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นทักษะและสมรรถนะ รวมถึงทักษะสำหรับผู้สูงอายุด้วย เป็นต้น

(ข) ความเป็นพลเมืองและพลโลก ตัวอย่างการวิจัยพื้นฐาน เช่น คุณลักษณะ และการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองและพลโลก และการบูรณาการการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองและพลโลกในหลักสูตรและการเรียนการสอน เป็นต้น และตัวอย่างการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น พลเมืองดิจิทัลช่องว่างระหว่างรุ่น (Generation Gap) และการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม เป็นต้น

๓.๓ ด้านที่ ๓ การวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการการศึกษา ที่มุ่งสู่การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาในระดับนานาชาติ มีเป้าหมายให้เกิดองค์ความรู้หรือข้อเสนอใหม่ในการพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษา รวมถึงการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการศึกษา (Ecosystem) ที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาในระดับนานาชาติ ได้แก่

(ก) การศึกษาที่มีคุณภาพ ตัวอย่างการวิจัยพื้นฐาน เช่น การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อรองรับรูปแบบการศึกษาที่หลากหลาย และการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น เป็นต้น และตัวอย่างการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น นวัตกรรมการเรียนการสอน นวัตกรรมการแนะแนว และนวัตกรรมการติดตามประเมินผลแพลตฟอร์มการศึกษา เป็นต้น

(ข) ความเสมอภาค - ลดความเหลื่อมล้ำ ตัวอย่างการวิจัยพื้นฐาน เช่น ระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น และเหมาะสมกับบริบทโรงเรียน/พื้นที่ ระบบการดูแลช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง การมีส่วนร่วมและบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา การกระจายทรัพยากรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และมาตรการเชิงระบบเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน เป็นต้น และตัวอย่างการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น นวัตกรรมสนับสนุนการเข้าถึงการเรียนรู้ และนวัตกรรมการเงินเพื่อการศึกษา เป็นต้น

(ค) ประสิทธิภาพทางการศึกษา ตัวอย่างการวิจัยพื้นฐาน เช่น การลงทุน การจัดสรรและการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและได้ประโยชน์สูงสุด แนวทางหรือนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพในระบบการลงทุน และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการลงทุนเพื่อการศึกษา เป็นต้น และตัวอย่างการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น นวัตกรรมการเงินเพื่อการศึกษา ช่องว่างระหว่างรุ่น (Generation Gap) และการปิดช่องว่างระหว่างรุ่น และการฟื้นฟูภาวะการเรียนรู้ถดถอย เป็นต้น

๓.๔ ด้านที่ ๔ การวิจัยเพื่อสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Ecosystem) ที่สนับสนุนให้เกิดการศึกษาที่มีคุณภาพ ปราศจากความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

ตลอดชีวิต มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดองค์ความรู้หรือข้อเสนอใหม่ที่เอื้อให้เกิดระบบนิเวศทางการศึกษาที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ได้แก่

(ก) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา/การเรียนรู้ ตัวอย่างการวิจัยพื้นฐาน เช่น โอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา และประชาชน การบูรณาการเทคโนโลยีกับการเรียนการสอน ความปลอดภัย และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก AI และการวัดผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใช้สนับสนุนครูและนักเรียน เป็นต้น และตัวอย่างการวิจัยในประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น การนำเทคโนโลยี และ AI มาใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้ และการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรเพื่อมุ่งเน้นทักษะและสมรรถนะด้านสื่อเทคโนโลยีและ AI เพื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร เป็นต้น

ข้อ ๔ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และการส่งเสริมการวิจัย ทั้ง ๘ ประเด็นข้างต้นเกิดพลังร่วม (Synergy) อย่างแท้จริง จึงได้กำหนดกลไกเพื่อสร้างผลลัพธ์ การดำเนินงาน ประกอบด้วย

๔.๑ จัดทำกลไกประสานให้เกิดเวทีความร่วมมือในการให้ทุนวิจัยทั้ง ๘ ประเด็น โดยเฉพาะประเด็นการวิจัยทางการศึกษาทั้ง ๘ ประเด็นที่ยังมีช่องว่าง (Gap) สูง และประเด็น ที่หนุนเสริมกันเพื่อให้การจัดสรรทุนวิจัยเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

๔.๒ พัฒนากลไกบริหารจัดการระดับพื้นที่หรือระดับ Ecosystem ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อการพัฒนาระบบการวิจัยของประเทศในระยะยาว

๔.๓ พัฒนาระบบการขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันระหว่างหลายหน่วยงาน (Co - Creation) มากขึ้น

๔.๔ การประเมินนโยบายจากผลลัพธ์ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ข้อ ๕ ให้หน่วยงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องพิจารณานำทิศทางการวิจัยทางการศึกษา ของชาติเป็นกรอบในการจัดทำงานวิจัยทางการศึกษา และพิจารณาให้ทุนวิจัย เพื่อให้การขับเคลื่อน การวิจัยทางการศึกษาของชาติมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน เกิดพลังร่วมในระบบการศึกษาและสังคม และช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๘ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

นฤมล ภิญโญสินวัฒน์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ